

El apartamento

Fermín Jiménez Landa

CONSELL GENERAL DEL CONSORCI DE
MUSEUS DE LA COMUNITAT VALENCIANA

President d'honor
Ximo Puig i Ferrer
President de la Generalitat

President
Vicent Marzà i Ibáñez
Conseller d'Educació, Cultura i Esport

Vicepresidents
Joan Ribó Canut
Alcalde de València

President de la Diputació
Provincial d'Alacant
Carlos Mazón Guixot

Alcaldesa de Castelló de la Plana
Amparo Marco Gual

Vocals
Luis Barcala Sierra
Alcalde d'Alacant

President de la Diputació
Provincial de Castelló
José Pascual Martí García

President de la Diputació
Provincial de València
Antoni Francesc Gaspar Ramos

Representant del Consell
Valencià de Cultura
Begoña Martínez Deltell

Directora General de Cultura i Patrimoni
de la Conselleria d'Educació, Cultura
i Esport i Presidenta de la Comissió
científico-artística
Mª Carmen Amoraga Toledo

Gerent
José Luis Pérez Pont

Secretària
Eva Coscollà Grau
Sotssecretària de la Conselleria
d'Educació, Cultura i Esport

CONSORCI DE MUSEUS DE
LA COMUNITAT VALENCIANA

Direcció – Gerència
José Luis Pérez Pont

Adjunta a Direcció
Susana Vilaplana Sanchis

Àrea Jurídica
Marta Pérez Soria

Coordinació d'Exposicions
Mª Vicenta Belenguer Dolz
Lucía González Menéndez
Isabel Pérez Ortiz
Vicente Samper Embiz

Programes Públics
Eva Doménech López

Educació i Mediació
José Campos Alemany

Media i Xarxes
Carmen Valero Escribá

Administració
Nicolás S. Bugada Cabrera
Antonio Martínez Palop
Germà Sánchez Eslava

El apartamento

Fermín Jiménez Landa

GENERALITAT
VALENCIANA

CONSORCI
DE MUSEUS
DE LA
COMUNITAT
VALENCIANA

CCCC
Centre del Carme
Cultura Contemporània

EXPOSICIÓ

Organització

Consorci de Museus de la Comunitat
Valenciana

Centre del Carme Cultura Contemporània

Direcció

José Luis Pérez Pont

Coordinació tècnica de l'exposició

Isabel Pérez

Transport, muntatge i il·luminació

Art i Clar

Disseny Gràfic

Dani Sanchis

Producció Retolació

PCcomunicación

Assegurances

Hiscox

Correduría de Seguros J.J. Gómez

CATÀLEG

Textos

Stefania Palumbo

Fermin Jiménez Landa

Coordinació de l'edició

Isabel Pérez

Disseny Gràfic i Maquetació

Dani Sanchis

Fotografia

Fermin Jiménez Landa

Dani Sanchis

Roser Colomar

Traducció al valencià

Servei de Traducció i Assessorament
del Valencià de la Conselleria d'Educació,
Cultura i Esport

Traducció a l'anglès

Communiqué traducciones

Impressió i Encuadernació

La Imprenta CG

© dels textos: els autors

© de les imatges: els propietaris

© de la present edició: Consorci de
Museus de la Comunitat Valenciana, 2020

ISBN: 978-84-482-6480-2

Dipòsit legal: V1800-2020

El **apartamento**, de Fermin Jiménez Landa, és un projecte seleccionat en la convocatòria de producció artística Escletxes 2018-2020. El jurat va estar integrat per Marina Núñez Jiménez, Manuel Oliveira Paz, María Rosa Rodríguez-Cañas Reyes i José Luis Pérez Pont.

SE BUSCA
APARTAMENTO

PARA ALQUILAR LOS
MESES DE SEPTIEMBRE,
OCTUBRE Y NOVIEMBRE.

INDIFERENTES LAS
CONDICIONES O HABITABILIDAD,
DEBE ESTAR CERCA DE
LA CALLE MUSEU

~~TEL: 011 4381 1111~~
CERILLOKLES@YAHOO.ES

DEJAR PASO
A LOS VECINOS

MOTOS
BICIS

Un apartament és llogat a uns pocs carrers del museu durant el temps d'una exposició. Aquest espai és buidat i convertit en un espai mental afegit al de la sala. Tot gira al voltant d'aquest apèndix estrany a mig camí entre real i imaginari. Els béns mobles de l'apartament (de l'armari a la cullereta de café) s'emmagatzemen a la sala. Una rèplica en marbre del rodapeu de l'apartament es col·loca respectant l'escala i orientació de l'original. A les parets veiem part del que ocorre a l'apartament, visites d'oficis a domicili fent altres coses (aficions, altres habilitats) i diverses intervencions sobre el lloc. Es pot visitar l'apartament en uns pocs grups organitzats que han d'arribar amb els ulls tapats.

L'apartament

Fermín Jiménez Landa

Ens preguntem pel sentit que pot tindre en aquests temps de cases buides, gent al carrer, pisos turístics i confinaments, el gest de buidar un pis durant uns quants mesos. Ens preguntem què pensaran els veïns paret amb paret en sentir que una cosa inusual està passant al seu costat.

L'experiència del que ocorre, del que veiem i del que no, gira al voltant de com pensem el sentit de la vista, l'orientació, l'espacial, la convivència, el públic i el privat, l'habitar el pròxim, el confrontant, el domèstic i l'estrany. Hi ha una certa imposició a l'espectador: ha d'usar la seua imaginació per a re-construir el que s'omet a la vista.

Les ombres

L'ombra que projecta l'edifici en el qual es troba l'apartament és mesura un 4 de juliol a les 10:16. Aquesta mesura empírica alhora que un tant aleatòria i canviant es traslladarà amb rigorositat a un taller per a cosir una pelfa negra de la forma exacta d'aquesta ombra. Per la seua extensió, es mostra doblegada a la sala. Aquest doblegar converteix la bidimensionalitat en una altra cosa, una cosa escultòrica.

La llum que s'escola per la persiana

Una habitació és pintada d'un to més fosc, un gris molt clar. Només es deixen sense pintar unes el·lipses que aparen-ten la llum que s'escola per una persiana.

Els cantons

Quants cantons té una casa? De cada cantó de la casa traïem un motle d'al-geps. Una exaltació positiva al lloc on s'obliden les pelusses, a la forma de la casa, als recorreguts d'escala minúscula en els espais privats. Tots els cantons ja-uen en alguna habitació de la casa, junts.

Les visites (a)

L'apartament és fonamentalment un lloc mental. L'important és saber que existeix aquest lloc més o menys buit no lluny d'allí. Però ocasionalment es formen grups de visita (s'obrin torns i s'hi apunten per ordre d'inscripció). Per a la visita, se'ls tapa els ulls a la porta del museu perquè no sàpien exactament on queda l'apartament. Poden veure-hi de nou en entrar, fet que provoca una sensació estranya en la relació de l'apar-tament amb el museu.

Les visites (b)

Ens interessen les professions que visi-ten a domicili, aquest moment estrany on l'intrús del domèstic ve, a vegades a salvar-nos un poc la vida, però que alhora pot provocar desconfiança. Lampistes, electricistes, repartidors de pizzes o men-jar xinés són cridats a l'apartament. En el cas dels que duen a terme una labor són avisats que venen a fer qualsevol cosa menys el seu ofici, encara que cobren la visita i l'hora de treball a preu de la seua activitat. Busquem obrers que sàpien recitar Txékhov, electricistes experts a fer maquetes de vaixell, fusters que toquen en un grup de *mariachis*, repartidors que ens conten la història més commovedora que els haja ocorregut en entrar a una casa aliena.

SE BUSCA APARTAMENTO

PARA ALQUILAR LOS
MESES DE SEPTIEMBRE,
OCTUBRE Y NOVIEMBRE.

INDIFERENTES LAS
CONDICIONES O HABITA-
BILIDAD, DEBE ESTAR
CERCA DE LA CALLE
MUSEU

LODIJEPODECIR@
GMAIL.COM

SE BUSCA APARTAMEN- TO

LODIJEPODECIR@
GMAIL.COM

PARA ALQUILAR
LOS MESES DE SEPTIE-
BRE, OCTUBRE Y NOVIEM-
BRE.

INDIFERENTES LAS CON-
DICIONES ~~OR~~ O HABITA-
BILIDAD, DEBE ESTAR CER-
CA DE LA CALLE MUSEU

Un apartamento es alquilado a pocas calles del museo durante el tiempo que sucede una exposición. Ese espacio es vaciado y convertido en un espacio mental añadido al de la sala. Todo gira alrededor de ese apéndice raro a medio camino entre real e imaginario. Los bienes muebles del apartamento (del armario a la cucharilla de café) se almacenan en la sala. Una réplica en mármol del rodapié del apartamento se coloca respetando la escala y orientación del original. En las paredes vemos parte de lo que sucede en el apartamento, visitas de oficios a domicilio haciendo otras cosas (aficiones, otras habilidades) y varias intervenciones sobre el lugar. Se puede visitar el apartamento en unos pocos grupos organizados que deben llegar con los ojos vendados.

El apartamento

Fermín Jiménez Landa

Nos preguntamos por el sentido que puede tener en estos tiempos de casas vacías, gente en la calle, pisos turísticos y confinamientos el gesto de vaciar un piso durante unos meses. Nos preguntamos qué pensarán los vecinos pared con pared al sentir que algo inusual está sucediendo a su lado.

La experiencia de lo que ocurre, de lo que vemos y no, gira alrededor del cómo pensamos el sentido de la vista, la orientación, lo espacial, la convivencia, lo público y lo privado, el habitar lo próximo, lo colindante, lo doméstico y lo raro. Hay una cierta imposición al espectador: debe usar su imaginación para reconstruir lo que se omite a la vista.

Las sombras

La sombra que arroja el edificio en el que se encuentra el apartamento es medida un 4 de Julio a las 10:16. Esta medida empírica a la vez que algo aleatoria y cambiante se trasladará con rigurosidad a un taller para coser una felpa negra de la forma exacta de esa sombra. Por su extensión, se muestra doblada en la sala. Ese doblar convierte la bidimensionalidad en otra cosa, algo escultórico.

Las visitas (a)

El apartamento es fundamentalmente un lugar mental. Lo importante es saber que existe ese lugar más o menos hueco no lejos de allí. Pero ocasionalmente se forman grupos de visita (se abren turnos y se apuntan por orden de inscripción). Para la visita, se les venda los ojos en la puerta del museo para que no sepan exactamente dónde queda el apartamento. Pueden ver de nuevo al entrar, provocando una sensación extraña en la relación del apartamento con el museo.

La luz que se cuela por la persiana

Una habitación es pintada de un tono más oscuro, un gris muy claro. Sólo se dejan sin pintar unas elipses que aparentan la luz que se cuela por una persiana.

Las esquinas

¿Cuántas esquinas tiene una casa? De cada esquina de la casa sacamos un molde de yeso. Una exaltación positiva al lugar donde se olvidan las pelusas, a la forma de la casa, a los recorridos de escala minúscula en los espacios privados. Todas las esquinas yacen en alguna habitación de la casa, juntas.

Las visitas (b)

Nos interesan las profesiones que visitan a domicilio, ese momento extraño donde el intruso de lo doméstico viene, a veces a salvarnos un poco la vida, pero que a la vez puede provocar desconfianza. Fontaneros, electricistas, repartidores de pizzas o comida china son llamados al apartamento. En el caso de los que realizan una labor son avisados de que vienen a hacer cualquier cosa menos su oficio, aunque cobran la visita y la hora de trabajo a precio de su actividad. Buscamos albañiles que sepan recitar a Chejov, electricistas expertos en hacer maquetas de barco, carpinteros que toquen en un grupo de mariachis, repartidores que nos cuenten la historia más conmovedora que les haya ocurrido al entrar en una casa ajena.

SE BUSCA
APARTAMEN-
TO

PARA ALQUILAR
LOS MESES DE
SEPTIEMBRE, OCTUBRE
Y NOVIEMBRE.

INDIFERENTES LAS
CONDICIONES, DEBE ESTAR
CERCA DE LA CALLE MUSEU
LODITEPORDECIR@GMAIL.COM

SE BUSCA
APARTAMENTO

PARA ALQUILAR LOS
MESES DE SEPTIEMBRE,
OCTUBRE Y NOVIEMBRE.

INDIFERENTES LAS
CONDICIONES O HABITABILIDAD,
DEBE ESTAR CERCA DE
LA CALLE MUSEU.

LODITEPORDECIR@GMAIL.COM

An apartment is rented a few streets away from the museum during the time an exhibition takes place. Such a space is emptied and turned into a mental space added to the room's area. Everything revolves around that weird appendage halfway between reality and the imaginary. The apartment's personal property (from the closet to the coffee spoon) is stored in the room. A marble replica of the apartment's skirting board is placed respecting the scale and orientation of the original. On the walls, we see a part of what's going on in the apartment: home visits by people of different trades doing different things (hobbies, other skills) and various interventions on the site. You can visit the apartment by joining a few organized groups who must arrive blindfolded.

The apartment

Fermín Jiménez Landa

We wonder what sense it can make in these times of empty houses, people on the street, tourist apartments and self-isolation the gesture of emptying a flat for a few months. We wonder what the wall-to-wall neighbours will think when they feel that something unusual is happening next to them.

The experience of what is happening, of what we see and what we don't, revolves around how we approach the sense of sight, orientation, space, coexistence, the public and private areas, inhabiting what surrounds us, what is adjacent, domestic and weird. A specific condition is placed upon the viewer: he/she must use his/her imagination to reconstruct what is omitted at sight.

Shadows

The shadow cast by the building in which the apartment is located is measured on a 4th of July at 10:16. This empirical, as well as somewhat random and changing measurement, will be strictly transferred to a workshop to sew a piece of black plush having the exact shape of that shadow. Because of its length, it is shown bent in the room. That bending action turns two-dimensionality into something else, something sculptural.

The light coming through the blind

One room is painted in a slightly darker colour, a very light grey. Only ellipses are left unpainted to make it look like the light is coming through a blind.

The corners

How many corners does a house have? We took a plaster cast from every corner of the house, a positive extolling of the place where lint is forgotten, of the shape of the house, and the small scale tours in private spaces. All the corners lie in some room in the house, together.

Visits (a)

This apartment is a mental place. The important thing is to be aware that, not far from there, a more or less hollow place exists. But occasionally visiting groups are formed (turns are taken and written down in the order of registration). For a visit, they are blindfolded at the entrance door of the museum, so they do not know exactly where the apartment is. They can see again when they enter the apartment, causing a strange feeling in the apartment's relationship with the museum.

Visits (b)

We are interested in those trade professionals that visit homes; that strange moment where the intruder of the domestic world comes, sometimes to save our lives in a way, but at the same time he/she can cause distrust. Plumbers, electricians, pizza or Chinese food deliverers are called to the apartment. Those performing a task are warned that they should do anything but their job, although they charge for the visit and the work at the price of their activity. We are looking for masons who can recite Chekhov, electricians who are experts in making model ships, carpenters who play in a mariachi band, delivery men who tell us the most moving story that has ever happened to them when they enter someone else's house.

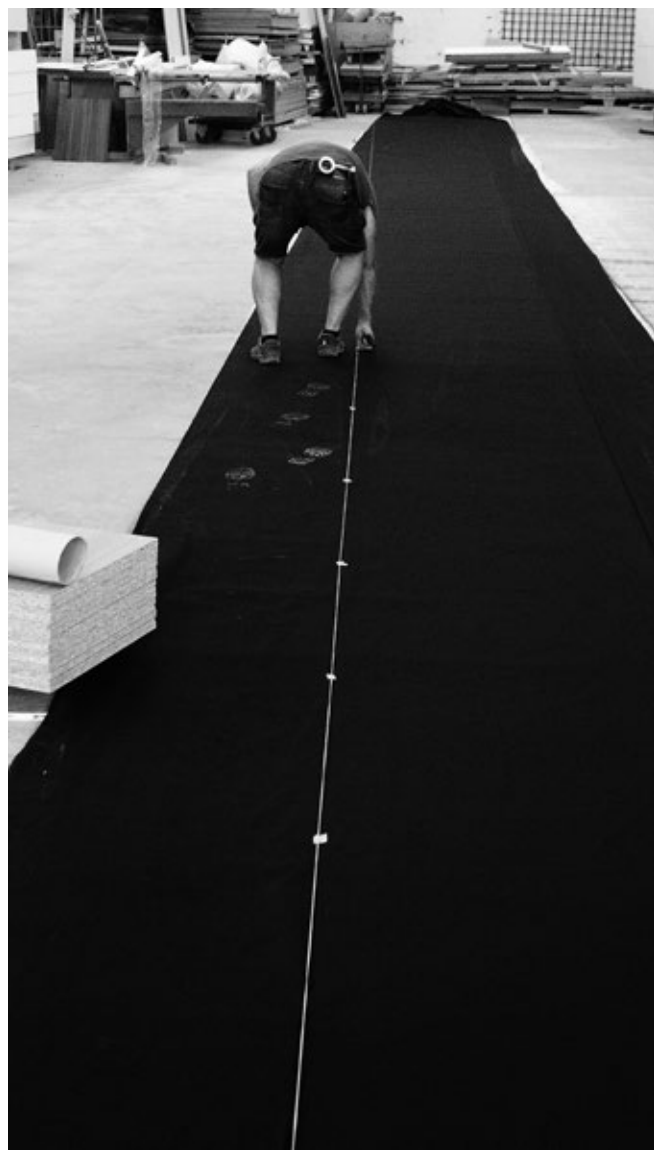
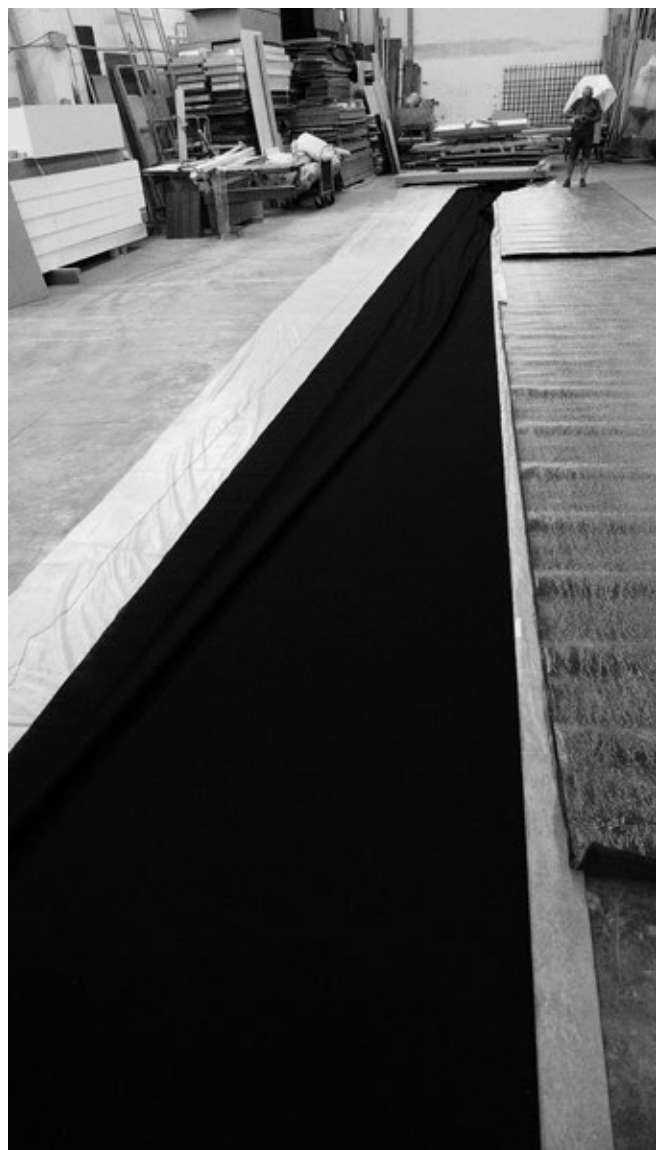

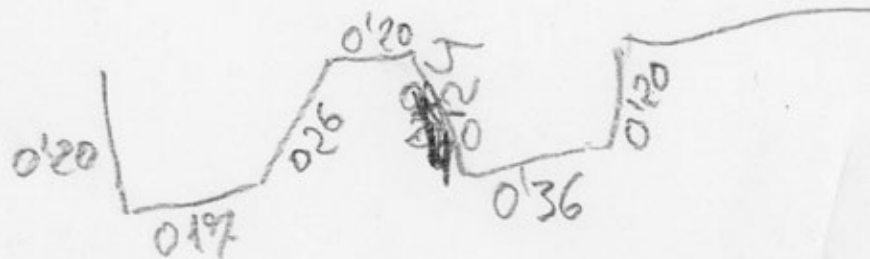

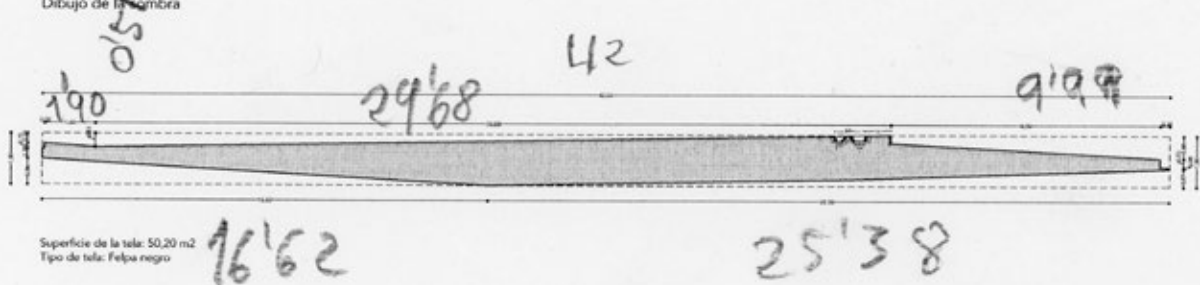

EL APARTAMENTO
Dibujo de la sombra

Superficie de la tela: 50.20 m2
Tipo de tela: Felpa negro

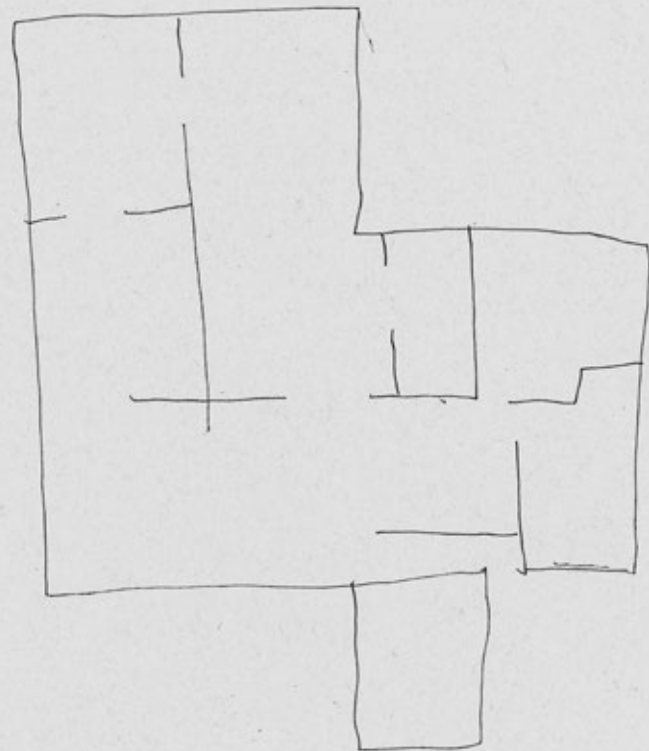
ECHELLE 1/100"

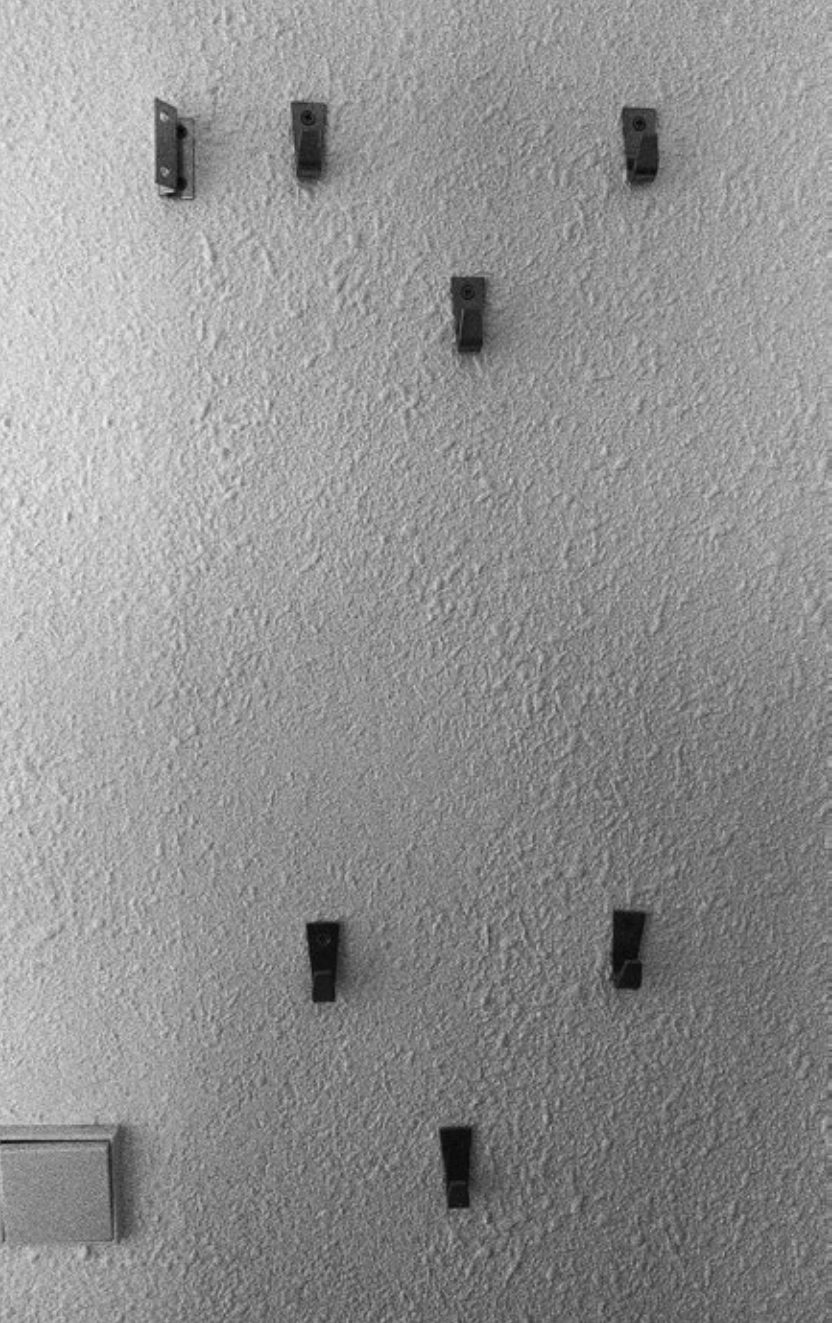

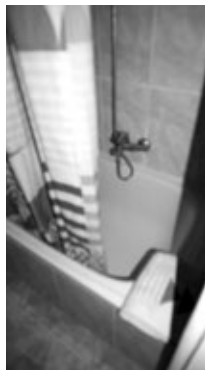

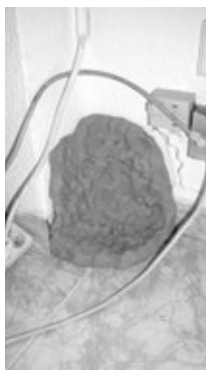
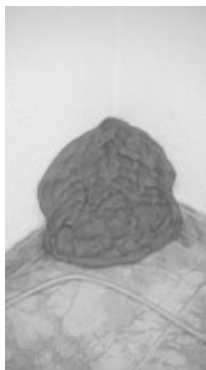
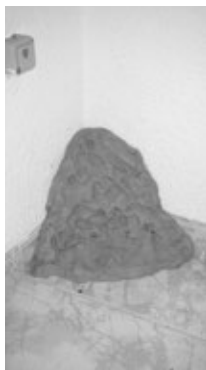

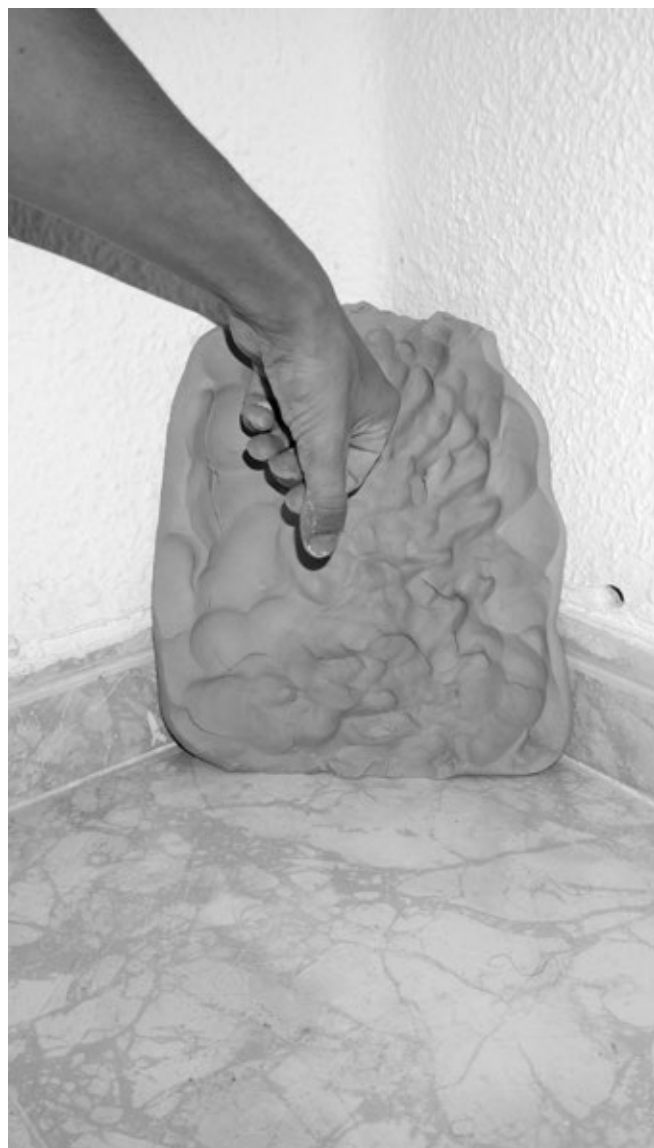
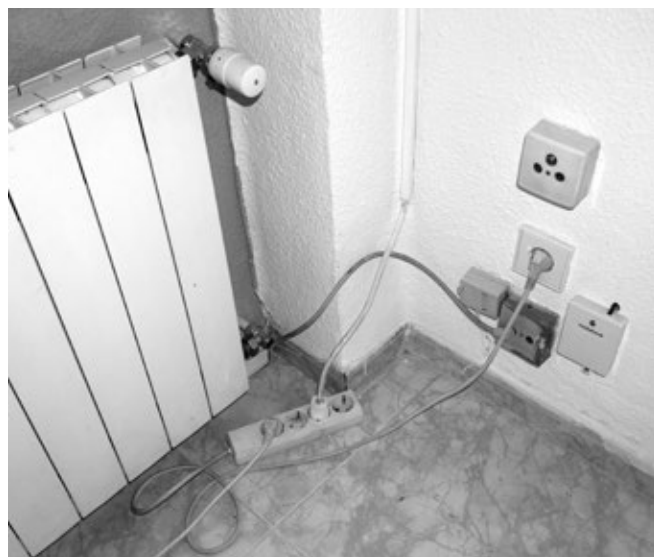

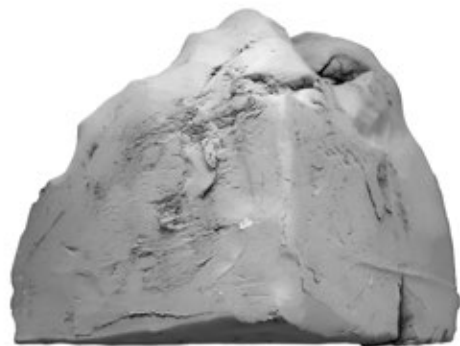

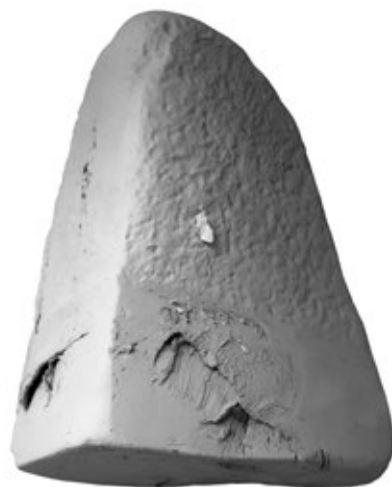

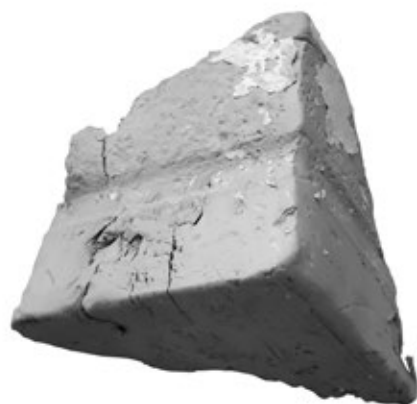

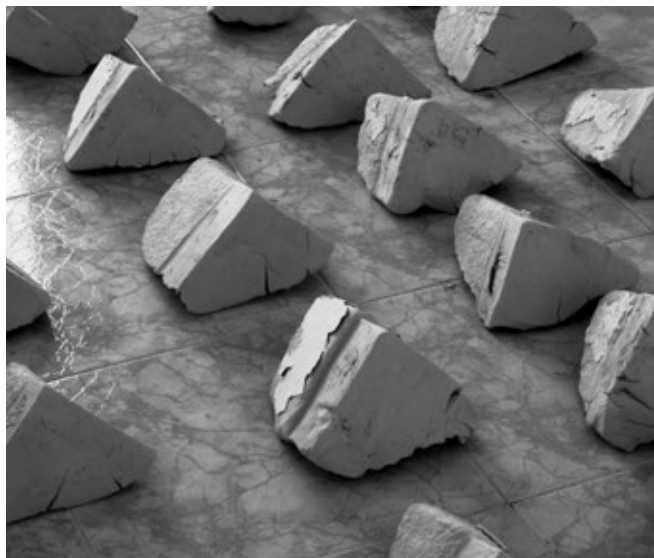
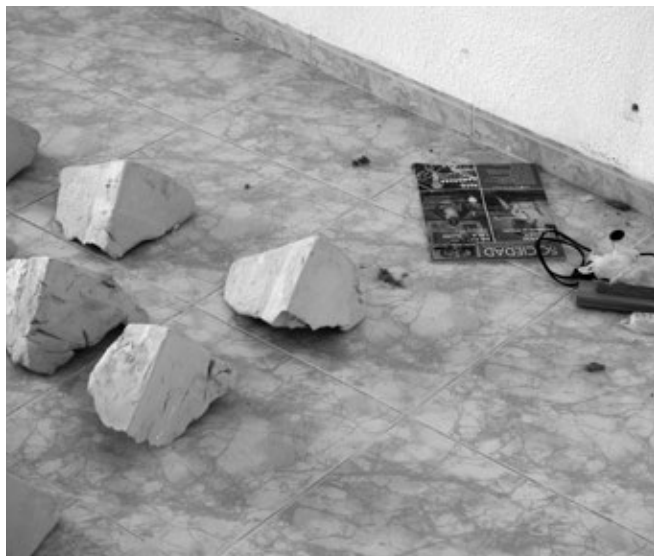

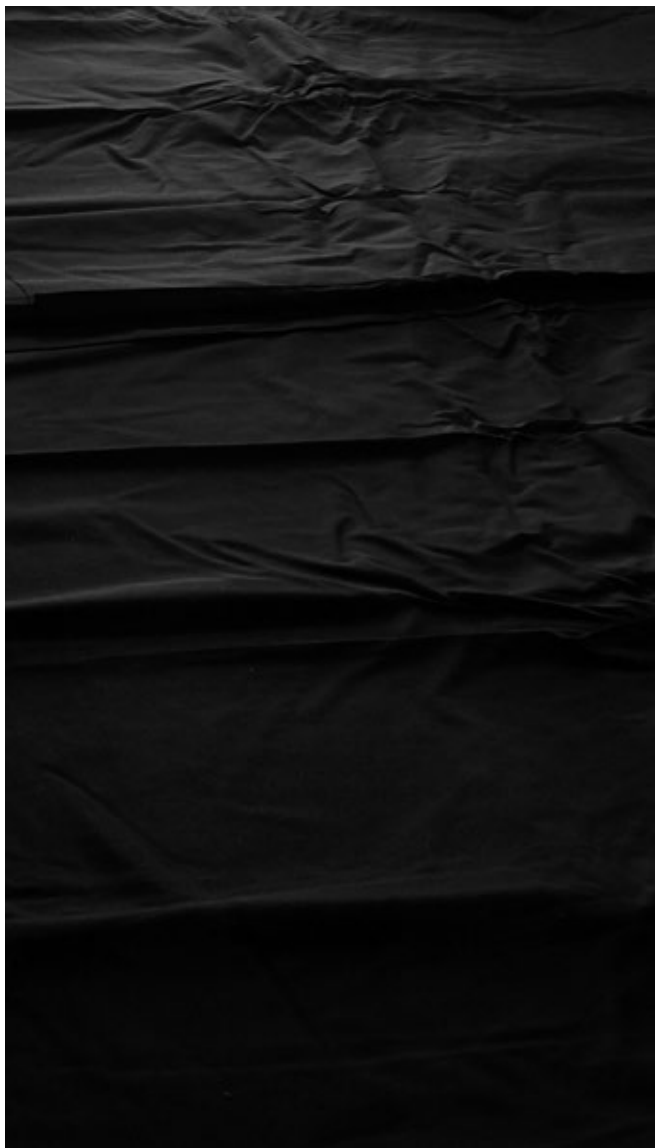

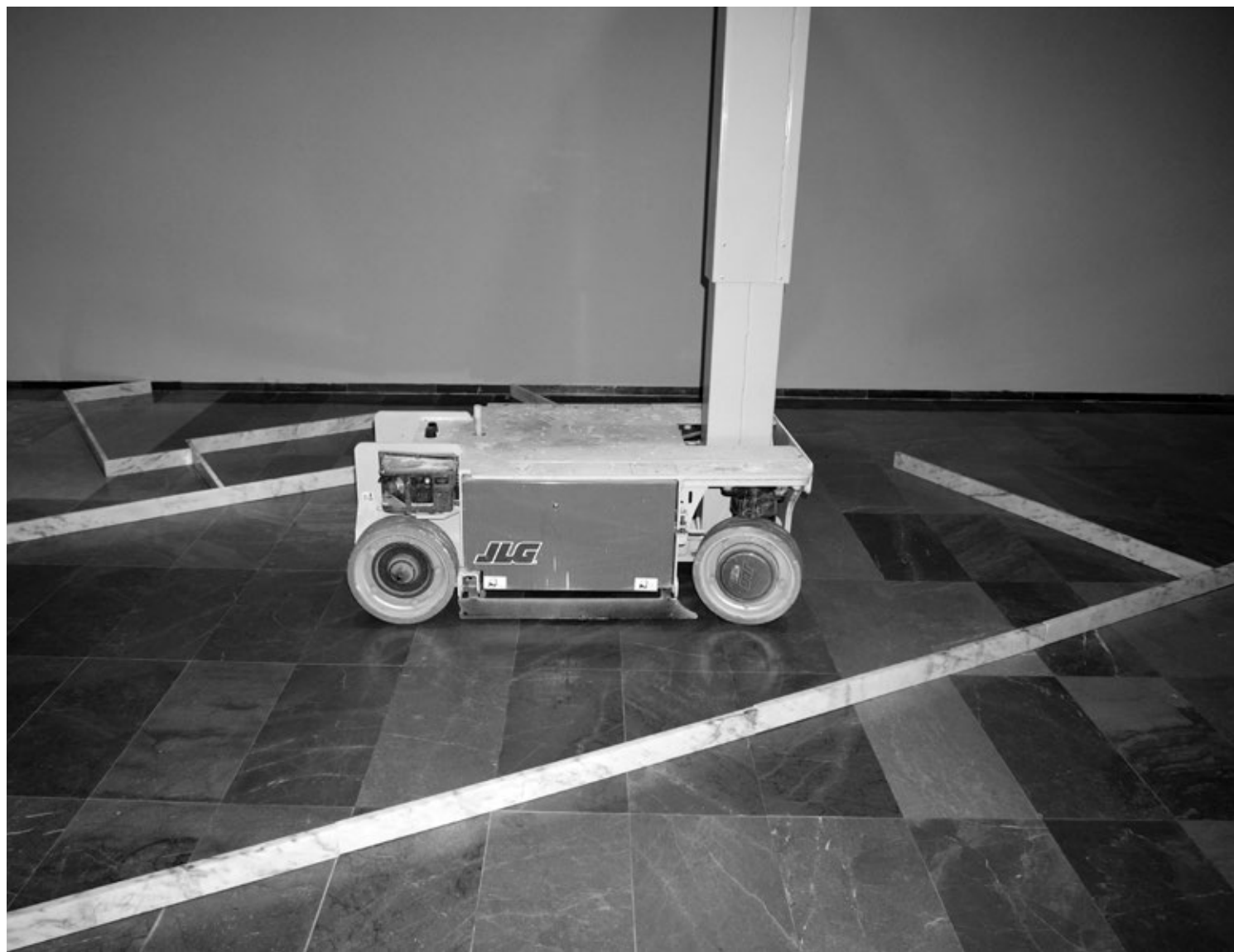

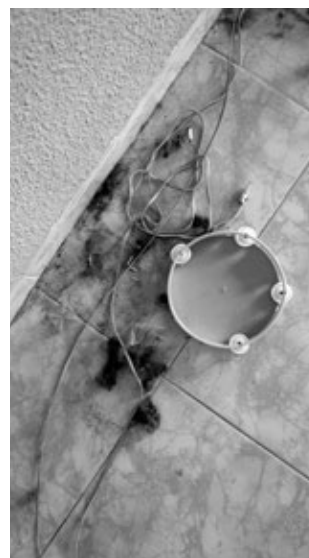

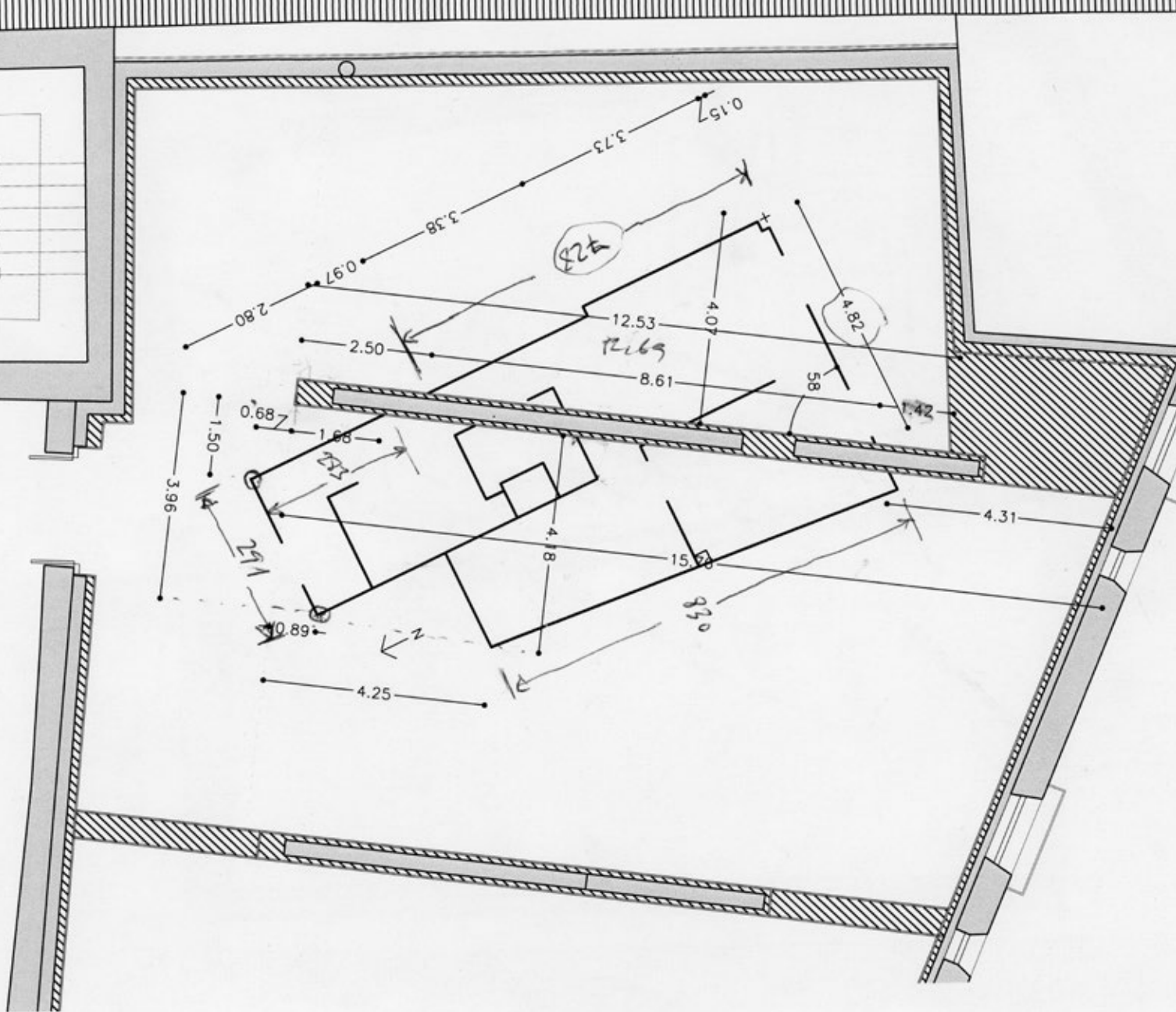

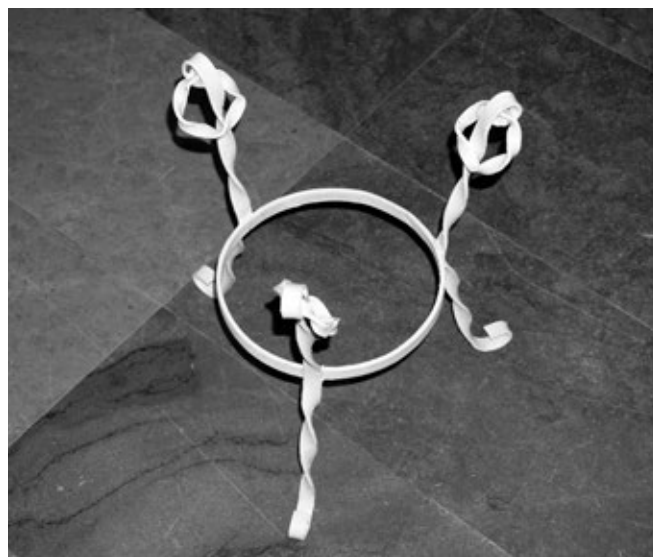
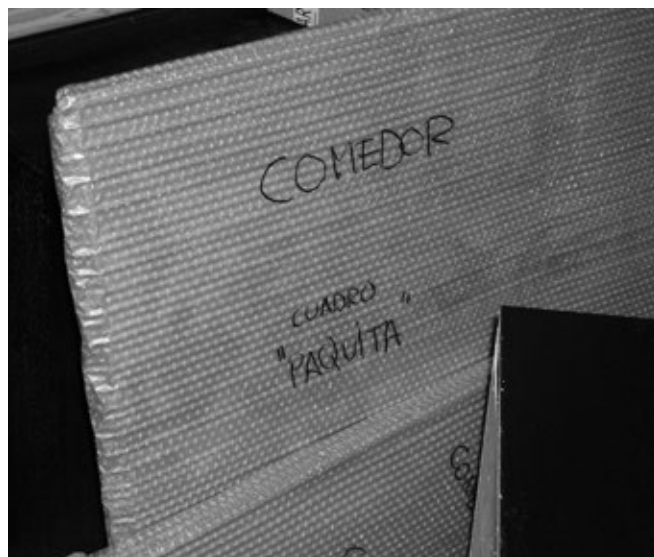

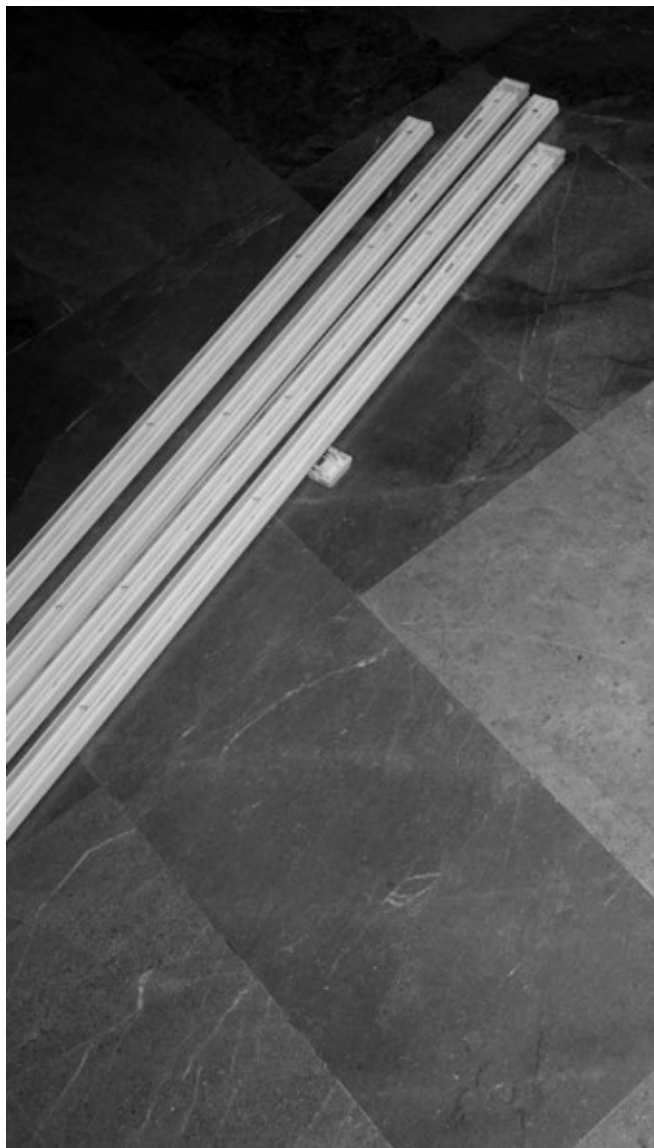

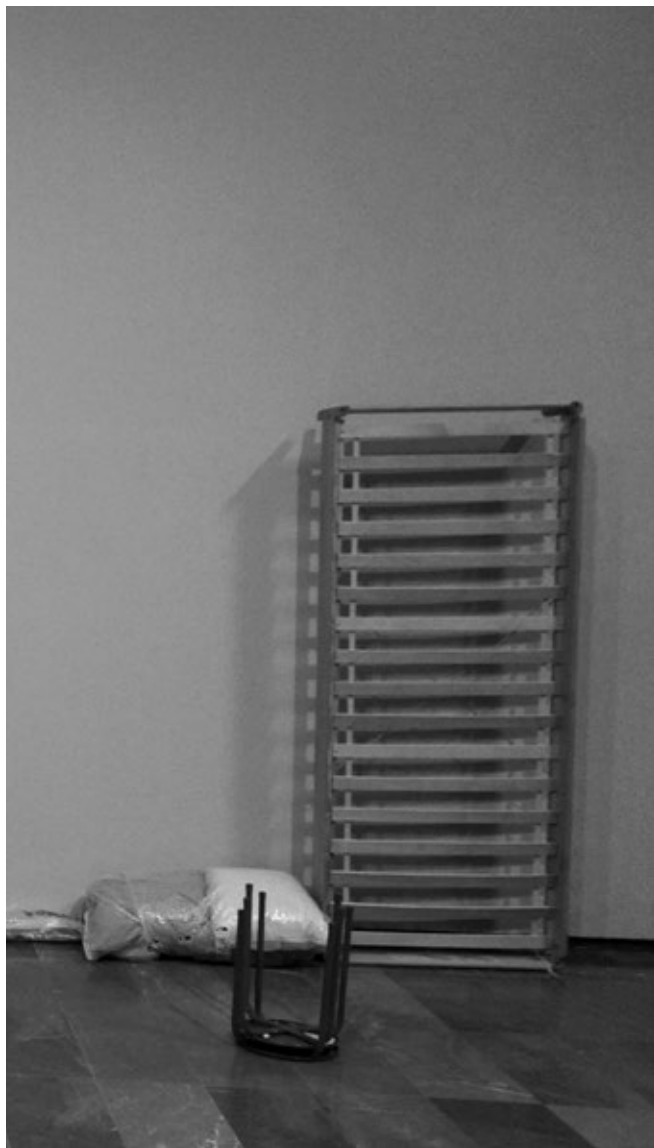

en esta sección
desde Internet

<http://levante.clasificados.epi.es>

150 ALQUILERES

182 APARTAMENTOS

► **BENETUSSER.** Piso ideal para pareja, reformado, amueblado, completo. Telf: 619603889.

190 DEMANDAS

191 VARIOS

► **SE BUSCA APARTAMENTO PARA ALQUILAR LOS MESES DE SEPTIEMBRE, OCTUBRE Y NOVIEMBRE. INDIFERENTES LAS CONDICIONES O HABITABILIDAD, DEBE ESTAR CERCAR DE LA CALLE MUSEU EN EL CARMEN LODIJEPODECIR@GMAIL.COM**

Motor

Publique sus anuncios
en esta sección
desde Internet

271

TURISMO
INDUSTRI

► **COMPRO** veh
loración. Pago y
inmediatos. AU
3423636, 629-6
telles, 58 Valen

Serv

Y TIEM

Publique

en

de

<http://levante.c>

701

PARAPSIC
OCULTAS

elapartamento001@gmail.com

elapartamento001@gmail.com

elapartamento001@gmail.com

elapartamento001@gmail.com

elapartamento001@gmail.com

Un espai íntim de relacions

Per Stefania Palumbo

*“La casa serviria per habitar
com serveix el martell per a clavar
un clau o el bolígraf per a escriure”¹*

L'apartament té, en la cultura occidental, un valor immediat i definit com a lloc segur on tornar al final del dia o on despertar al començament d'un dia nou; és el lloc on es guarda la nostra vida privada, on podem descansar, podem fer festes, podem plorar, podem cuinar, podem relaxar-nos, podem gaudir del sexe. El risc de no tindre un *apartament* és potser al que més tem la majoria en aquest planeta. Per descomptat, això pot estendre's a tota la població mundial quan li donem a la paraula apartament el significat de refugi, un lloc d'estabilitat.

També som molt conscients que precisament la falta de tal lloc estable on trobar protecció és causa d'un immens sofriment i d'una desolació social descomunal, encara que el dret a l'habitatge estiga present en diverses constitucions nacionals i en la Declaració Universal dels Drets Humans.

El projecte *El apartamento*, presentat per Fermín Jiménez Landa en el Centre del Carme Cultura Contemporània, representa un significatiu punt de partida per a una reflexió especulativa sobre la idea de "llar" i també

1. E. Lévinas, *Totalité et Infini: Essai sur l'extériorité* (Assaig sobre l'exterioritat), Martinus Nijhoff, La Haye, 1961, p. 152

sobre quant central ha sigut aquest concepte recentment durant el que s'ha convertit en un dels esdeveniments sociopolítics més crucials després de la Segona Guerra Mundial.

Ha sigut un escenari apocalíptic el que tots hem viscut en l'hivern/primavera de 2020 a causa de la pandèmia Covid-19, encara que, al cap i a la fi, ha sigut en certa manera segur. No se'ns ha demanat que anem a la guerra, que deixem les nostres famílies o que escapem a través d'un món en flames. Ens han demanat que ens quedem a casa. Ara bé, encara que no tothom tenia "una llar" on anar i quedar-se –un altre tema que la instal·lació de Fermín Jiménez Landa podria anunciar ací– molta gent sí que la tenia i la majoria d'ells, probablement van viure el concepte de "llar" d'una manera diferent per primera vegada.

L'espai públic d'un museu és considerat per Fermín Jiménez Landa com una espècie d'escenari potencial per a la representació d'una experiència molt íntima, l'equilibri es desplaça en una representació a l'inrevés de la relació entre el públic/privat, l'obert/tancat. L'espai

arquitectònic del museu serveix per a una instal·lació metaarquitectònica on el perímetre de l'apartament està inclòs en l'espai d'exhibició, suggerint la presència d'aquest però subratllant la seua absència. La rèplica a 1:1 en marbre del sòcol, dibuixa l'espai imaginari i a l'espectador se li presenta només el suggeriment d'un espai real, amb el suport de la presència de mobles autèntics que s'apilen tots junts com si estiguessen preparats per a eixir - o entrar.

La fascinació de tal muntatge ha sigut explorada moltes vegades abans en el teatre i al cinema – és difícil oblidar l'experiència única que se li va oferir al públic durant el visionat de la pel·lícula fonamental de Lars Von Trier, *Dogville*. Però mentre que en aqueix cas l'espectador era lliure d'imaginar si aqueix lloc realment existia i com seria, amb *El Apartament* Jiménez Landa no sols està interessat en el procés de la imaginació, sinó que amb el que està tractant és amb una reproducció fictícia d'un lloc real. Això determina un enfocament específic dels espectadors: saben que el que se'ls demana no és imaginar un

espai real, només suggerit pel seu perímetre, sinó una deslocalització del concepte d'espai mateix i les implicacions derivades d'això.

La connexió amb la realitat està determinada per les visites que els visitants del museu poden fer de l'apartament real que es troba a unes illes de cases del museu. Es convida a grups amb els ulls embenats a l'apartament ara buit, per a experimentar l'altre costat de la doble instal·lació. Acollit per l'arquitectura real de parets i portes, el públic experimenta una sensació de vida quotidiana –estar en un apartament– com una pràctica cultural i s'enfronta a la desorientació que això puga causar.

L'ambivalència del privat/públic, el real/imaginari creat per la instal·lació i el sentit d'ubiqüitat –aquesta vegada viscut pel propi espai, estant en dos llocs al mateix temps– suggereixen diverses capes de percepció. Les activitats habituals que interrompen l'aïllament ordinari d'un apartament privat, com un lliurament a domicili, la intervenció d'un lampista o un electricista, se suggereixen ací com a possibilitats cap a una ruptura entre

l'esfera privada i la pública. I no sols perquè la interrupció de la privacitat existent ja està trencant aqueix equilibri, sinó també perquè es demana als professionals convidats a l'apartament que realitzen actuacions personals, més bé que tècniques. El lampista, que en la seua vida privada pertany a una banda, toca una de les cançons del seu repertori; el repartidor de pizzes narra la història més commovedora que va viure com a repartidor. L'apartament, considerat per l'artista com un espai mental, acumula lentament records a través de la participació d'aquells personatges que amb les seues interaccions modifiquen la immobilitat de l'arquitectura. El que es considera en la nostra societat com l'espai més personal que un puga imaginar, s'altera gradualment convertint-se en *non-lieux*², un lloc on totes les activitats són el mer resultat d'interaccions no íntimes. Les fotografies que documenten aquestes representacions de la vida connecten de nou els espais en instal·lar-se, al llarg de la duració de la mostra, a les sales del museu convertint-se

2. Marc Augé, *Non-lieux. Introduction à une anthropologie de la surmodernité*, França, 1992

probablement en l'únic element que torna a unir el temps i l'espai en una línia temporal ordinària.

Les implicacions filosòfiques que sorgeixen de la dualitat de les instal·lacions de Jiménez Landa són moltes i d'alguna manera aclaparadores. Tractar un tema tan delicat espenta el cervell a buscar algunes "dades" que puguin ajudar a orientar-se en aquest interessant lloc on Jiménez Landa ens ha situat.

En la filosofia, el concepte de llar –o habitatge com l'anomena Emmanuel Lévinas³– ha sigut crucial per a moltes teories i pensaments.

Habitar significa per a Lévinas retirar-se, recloure's; construir una casa és una acció que porta a l'acte de la separació. Habitar no significa estar en el món, sinó retirar-se d'ell, estar amb tu mateix.

L'habitatge serveix al subjecte com un lloc en el qual situar-se en l'espai, per a identificar-se com a lloc, a fi de destriar-lo de la continuïtat dels elements naturals – entesos com la naturalesa mateixa i la complexitat

dels objectes i hàbits socials. Aquest primer pas es considera la fase d'habitar, d'assenotar-se en algun lloc específic de l'espai.

En aquest procés, la llar no es construeix per a crear una relació arquitectònica amb els seus habitants i fer-los descobrir un lloc, sinó que representa una ruptura amb els elements naturals per a crear l'espai necessari on el jo puga sentir-se segur.

Aquesta separació dels elements naturals, al mateix temps que li dona al jo l'espai segur essencial on trobar-se a si mateix –lluny de la distracció i influències del món– li dona també una posició privilegiada per a mirar el regne exterior des d'una finestra, fent del món mateix un espectacle.

No és una situació d'estar l'estatge en el món objectiu, sinó que el món objectiu se situa en relació amb l'estatge.

«L'aïllament de la llar no emergeix màgicament, no provoca 'químicament' recolliment, subjectivitat humana. Els termes han d'invertir-se: el recolliment, un treball de separació, es concreta en l'existència

~~~~~  
3. E. Lévinas, *Totalité et Infini: Essai sur l'extériorité* (Assaig sobre l'exterioritat), Martinus Nijhoff, La Haye, 1961

*en un habitatge, una existència econòmica. Perquè el jo existeix recollit es refugia empíricament en la llar. Només a partir d'aquest recolliment l'edifici adquireix el significat de ser un estatge.»<sup>4</sup>*

Les implicacions sociopolítiques, que acabem d'introduir breument abans com un dels elements que pot destacar un projecte com el de Fermín Jiménez Landa, són ara encara més evidents.

Si, com implica Lévinas –i estem ací aco-llint-ho com una teoria favorable– el jo pot estructurar el seu propi ser en el moment en què pot trobar l'espai aïllat i segur de l'habitatge, fins a quin punt és important i essencial el dret a l'habitatge que aparentment és un dret humà universal?

La societat capitalista que portem construint des de fa temps, no sembla contemplar realment aquest dret bàsic i de fet està centrant la major part del seu esforç a fer una política d'habitatge més democràtica, quasi impossible de dur a terme. El turisme, les inversions,

la modernització, la gentrificació són processos que alimenten l'alienació dels ciutadans, dels éssers humans. Quin tipus de societat és i serà progressivament, la que no dona i no garanteix aqueix element bàsic que serveix a l'individu per a ser millor, per a comprendre millor el món exterior, per a estar disposat a acceptar els altres i per tant per a construir una civilització més sana i més conscient?

Amb aquesta premissa en ment, les accions iniciades per *El apartamento* han de ser vistes com l'intent de crear un forat en el sistema polític de dins/fora representat per la ubiqüitat de l'espai domèstic. Com a conseqüència d'aquest canvi, un tercer nivell sembla eixir de la bretxa que ha creat la juxtaposició de l'espai privat en el públic i del públic en el privat; un nivell en el qual aparentment el jo troba una nova i convincent configuració.

Podria ser el cas ara d'aprofundir en les consideracions, acabades d'esmentar al principi, relacionades amb la recent pandèmia que tots hem estat experimentant.

---

4. E. Lévinas, *Totalité et Infini: Essai sur l'extériorité* (Assaig sobre l'exterioritat), Martinus Nijhoff, La Haye, 1961, p. 153-154

"QUEDA'T A CASA" ha sigut quasi un mantra durant alguns mesos, alguna cosa que ens hem estat repetint a nosaltres mateixos, als nostres sers estimats, als nostres avis i que va fer de la nostra "llar" el lloc més segur del planeta. La importància d'un lloc al qual podem dir llar mai ha sigut més evident i molta gent ha desenvolupat un nou concepte d'aqueix espai sagrat.

La llar es va convertir en l'únic espai que se'ns va permetre experimentar, però si d'una banda es va convertir en definitiva en la representació de la pròpia individualitat i en el lloc on aïllar-se de la resta del món (possiblement) infectat, també es va convertir en el lloc des del qual hem estat en contacte virtual amb el mateix món aterridor en el qual no se'ns ha permés abraçar o besar durant molt de temps.

De sobte, ens hem familiaritzat amb els espais privats dels nostres amics i dels nostres polítics, els nostres escriptors favorits, periodistes, científics, comentaristes, mestres d'escola, professors de ioga...

Tornant a Lévinas, es podria dir que la indicació que ell va donar sobre que la tecnologia és una manera d'emancipar-se de l'afecció als llocs<sup>5</sup>, finalment va ocórrer.

Hem experimentat globalment les infinites possibilitats que l'avanç de la tecnologia pot oferir, hem pogut, en molts casos, continuar les nostres activitats sense més que estar asseguts en l'escriptori de la nostra casa; les classes escolars van tindre lloc en línia; les festes d'aniversaris s'han celebrat enfront d'una pantalla. Tot això va fer de la nostra llar no sols "el" lloc segur que ens va donar l'oportunitat de sobreviure a l'amenaçadora malaltia, sinó que també el va convertir en un lloc de possibilitats i acolliment reiterant simultàniament la figura de la separació i la unificació representada per la imatge simbòlica del pont i la porta<sup>6</sup> concebuda pel sociòleg alemany Georg Simmel.

Seguint la teoria de Simmel, el pont està representat per la connexió virtual que podem

~~~~~  
5. E. Lévinas, *Heidegger, Gagarine et nous*, en Id., *Difficile Liberté*, Albin Michel, París 1976

6. Georg Simmel, *Brücke und Tür*, comissariada per M. Landmann & M. Susman, Stuttgart: Koehler, 1957

establir a través de la tecnologia amb la resta del món i, en el cas de *El apartamento*, per la relació que existeix entre el museu i la representació de la realitat. Aquest element està connectat amb les correlacions dels espais i de les realitats, un pont no té una entrada i una eixida, no existeix realment diferència en quin siga el sentit en què es camine pel pont.

La suspensió dels volums creats per la instal·lació de l'artista en tots dos llocs, defineix un *non-lieu* personal que pot ser experimentat pel públic mútuament donant, al mateix temps, una comprensió no jeràrquica del resultat. Per contra, la porta crea un espai que es converteix en privat i que determina una decisió, representa un segment que ha sigut desconnectat de la indefinició de l'espai i que requereix una acció significativa específica i una diferència en intencions: hi ha un interior i un exterior i un pot entrar o eixir d'un lloc a través de la porta.

Un projecte anterior de Fermín Jiménez Landa anomenat *Puertas (Portes)*, tenia la porta i travessar-la com a objecte d'una acció: viatjar durant uns dies sense tocar una sola

porta. Si aquesta acció pot ser probablement vista com un intent d'evitar la responsabilitat directa de l'elecció, deixant-la a l'atzar o a l'ajuda de desconeguts, al nostre apartament la porta representa l'eina per a crear l'espai privat que Jiménez Landa intenta fer públic.

La funció establida de l'espai del museu per a ser comunitària és utilitzada per l'artista per a esborrar qualsevol forma de limitació en els esquemes reproduïts de l'apartament, de manera que no hi hagen portes que obrir o tancar, ni parets per a representar barreres, ni finestres per a emmarcar una representació específica del món. L'ètica que subjau en la filosofia de Lévinas considera la possibilitat de trobar-se en l'entorn segur i privat de la casa, com a premissa per a la recepció dels altres. Així doncs, Jiménez Landa sembla traduir el dualisme de la casa sent al mateix temps el lloc per a trobar el jo i el lloc per a acceptar els altres, amb la seua doble instal·lació.

De fet, sembla multiplicar la doble connotació d'una multiplicitat de capes d'interconnexions: l'espai públic alberga el privat, però

eliminar els codis de privacitat fa que s'obri-
ga; l'apartament reservat, d'altra banda, man-
té les estructures privades donades, però
existeix ací només per a ser experimentat per
grups de desconeguts, els altres.

Les portes són molt importants per a definir,
dins de l'àrea privada de la nostra casa, un
espai dins d'un espai on finalment puguem
trobar una mica de descans per al nostre
"jo". És el desafiament de trobar zones tran-
quil·les i silencioses perquè la nostra ment
es recloga, per a deixar que els pensaments
i els sentiments s'acumulen per a poder llan-
çar una mica de llum en algun moment, com
succeeix amb els molts racons dels nostres
apartaments on la pelussa s'acumula per
a ser eliminada en algun moment. Aquesta
és una manera d'entendre la presència de
les cantonades de les quals Jiménez Landa
trau el motle a l'apartament real i després les
recull en la instal·lació. La cantonada Fins
a quin punt de còmoda es torna, després
d'aquesta comprensió diària dels nostres
llocs d'existència? Un racó, una cantonada,
és un espai en el qual ens quedem en silenci

mentre els nostres pensaments parlen per
nosaltres, com es descriu de forma tan bella
en la novel·la *L'amoureuse initiation* del poe-
ta lituà Oscar Vladislas de Lubicz-Milosz, en
la qual el protagonista solia passar sublims
hores de tristesa i espera, assegut en el fred
sòl examinant la seua pròpia consciència.

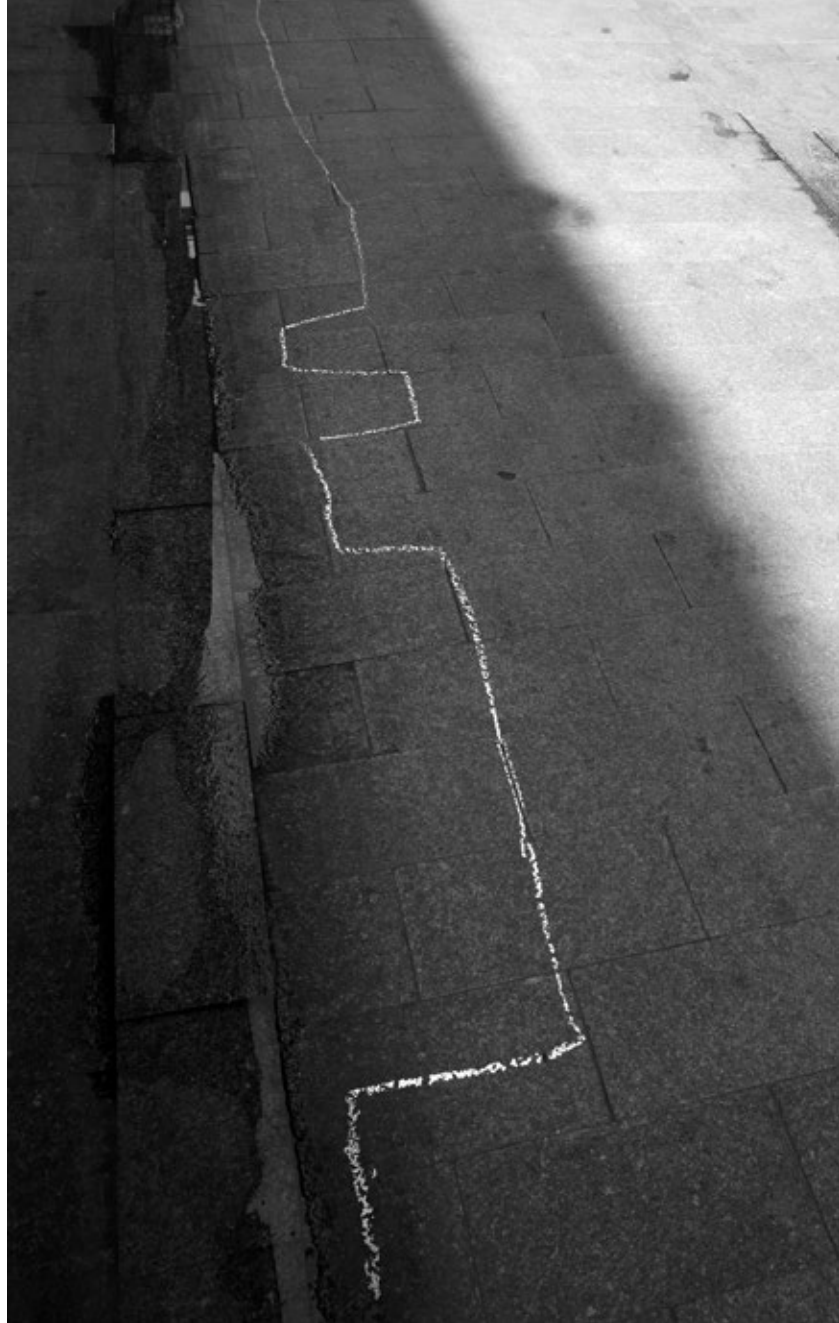
Aquesta suspensió del temps sembla viatjar
a través de tota la instal·lació, travessant
l'espai que separa els dos llocs i sublimant-se
en el motle de pelfa negra de l'ombra de
l'edifici d'apartaments, projectada a una hora
determinada sobre el carrer. Capturar aques-
ta forma, inconsistent una vegada a l'any, i
portar-la a l'apartament, plegada en un vo-
lum artificial, és un altre desafiament per a la
dicotomia de l'interior/exterior i una manera
de transformar l'arquitectura del temps en un
objecte que pugui contindre's en una habita-
ció privada.

Tots els elements contribueixen a crear in-
terstícis, xicotetes porcions d'espai on les
normes de l'espai i el temps puguen ser bol-
cades i reconsiderades, creant una continuï-
tat entre les diverses parts que constitueixen

l'experiència que Jiménez Landa està dibuixant per al seu públic.

La peculiar naturalesa de la interpretació filosòfica de la casa donada per Lévinas, el nucli segur en el qual el jo pot trobar la consciència necessària, es converteix en una lectura possible de les diverses peces –les acabades d'esbossar, les sòlides i les incorporades– que formen la instal·lació de Fermín Jiménez Landa.

L'obertura cap a l'exterior, l'espai de la societat humana, només és possible si inicialment un s'ha pogut trobar a si mateix, des de la consciència de la singularitat i unitat d'un mateix.

Un espacio íntimo de relaciones

Por Stefania Palumbo

*“La casa serviría para habitar
como sirve el martillo para clavar
un clavo o el bolígrafo para escribir”¹*

1. E. Lévinas, *Totalité et Infini: Essai sur l'extériorité* (Ensayo sobre la exterioridad), Martinus Nijhoff, La Haye, 1961, p. 152

El *apartamento* tiene, en la cultura occidental, un valor inmediato y definido como lugar seguro donde regresar al final del día o donde despertar al comienzo de un día nuevo; es el lugar donde se guarda nuestra vida privada, donde podemos descansar, podemos hacer fiestas, podemos llorar, podemos cocinar, podemos relajarnos, podemos disfrutar del sexo. El riesgo de no tener un apartamento es quizás al que más teme la mayoría en este planeta. Por supuesto, esto puede extenderse a toda la población mundial cuando le damos a la palabra *apartamento* el significado de refugio, un lugar de estabilidad.

También somos muy conscientes de que precisamente la falta de tal lugar estable donde encontrar protección es causa de un inmenso sufrimiento y de una desolación social descomunal, aunque el derecho a la vivienda esté presente en varias constituciones nacionales y en la Declaración Universal de los Derechos Humanos.

El proyecto *El apartamento* presentado por Fermín Jiménez Landa en el Centre del Carme Cultura Contemporània, representa un

significativo punto de partida para una reflexión especulativa sobre la idea de “hogar” y también sobre cuán central ha sido este concepto recientemente durante lo que se ha convertido en uno de los acontecimientos sociopolíticos más cruciales después de la Segunda Guerra Mundial.

Ha sido un escenario apocalíptico el que todos hemos vivido en el invierno/primavera de 2020 debido a la pandemia Covid-19, aunque, al fin y al cabo, ha sido en cierto modo seguro. No se nos ha pedido que vayamos a la guerra, que dejemos a nuestras familias o que escapemos a través de un mundo en llamas. Nos han pedido que nos quedemos en casa. Ahora bien, aunque no todo el mundo tenía un “hogar” donde ir y quedarse –otro tema que la instalación de Fermín Jiménez Landa podría anunciar aquí– mucha gente sí lo tenía y la mayoría de ellos, probablemente vivieron el concepto de “hogar” de una manera diferente por primera vez.

El espacio público de un museo es considerado por Fermín Jiménez Landa como una especie de escenario potencial para la repre-

sentación de una experiencia muy íntima, el equilibrio se desplaza en una representación al revés de la relación entre lo público/privado, lo abierto/cerrado. El espacio arquitectónico del museo sirve para una instalación meta-arquitectónica donde el perímetro del apartamento está incluido en el espacio de exhibición, sugiriendo la presencia del mismo pero subrayando su ausencia. La réplica a 1:1 en mármol del zócalo, dibuja el espacio imaginario y al espectador se le presenta sólo la sugerencia de un espacio real, apoyado por la presencia de muebles auténticos que se apilan todos juntos como si estuvieran preparados para salir – o entrar.

La fascinación de tal montaje ha sido explorada muchas veces antes en el teatro y en el cine – es difícil olvidar la experiencia única que se le ofreció al público durante el visionado de la película fundamental de Lars Von Trier, *Dogville*. Pero mientras que en ese caso el espectador era libre de imaginar si ese lugar realmente existía y cómo sería, con *El apartamento* Jiménez Landa no sólo está interesado en el proceso de la imaginación, sino que con lo que está tratando es con

una reproducción ficticia de un lugar real. Esto determina un enfoque específico de los espectadores: saben que lo que se les pide no es imaginar un espacio real, sólo sugerido por su perímetro, sino una deslocalización del concepto de espacio mismo y las implicaciones derivadas de ello.

La conexión con la realidad está determinada por las visitas que los visitantes del museo pueden hacer del apartamento real que se encuentra a unas manzanas del museo. Se invita a grupos con los ojos vendados al apartamento ahora vacío, para experimentar el otro lado de la doble instalación. Acogido por la arquitectura real de paredes y puertas, el público experimenta una sensación de vida cotidiana –estar en un apartamento– como una práctica cultural y se enfrenta a la desorientación que esto pueda causar.

La ambivalencia de lo privado/público, lo real/imaginario creado por la instalación y el sentido de ubicuidad –esta vez vivido por el propio espacio, estando en dos lugares al mismo tiempo– sugieren varias capas de percepción. Las actividades habituales que

interrumpen el aislamiento ordinario de un apartamento privado, como una entrega a domicilio, la intervención de un fontanero o un electricista, se sugieren aquí como posibilidades hacia una ruptura entre la esfera privada y la pública. Y no sólo porque la interrupción de la privacidad existente ya está rompiendo ese equilibrio, sino también porque se pide a los profesionales invitados al apartamento que realicen actuaciones personales, más bien que técnicas. El fontanero, que en su vida privada pertenece a una banda de música, toca una de las canciones de su repertorio; el repartidor de pizzas narra la historia más conmovedora que vivió como repartidor. El apartamento, considerado por el artista como un espacio mental, acumula lentamente recuerdos a través de la participación de aquellos personajes que con sus interacciones modifican la inmovilidad de la arquitectura. Lo que se considera en nuestra sociedad como el espacio más personal que uno pueda imaginar, se altera gradualmente convirtiéndose en *non-lieux*², un lugar donde

2. Marc Augé, *Non-lieux. Introduction à une anthropologie de la surmodernité*, Francia, 1992

todas las actividades son el mero resultado de interacciones no íntimas. Las fotografías que documentan estas representaciones de la vida, conectan de nuevo los espacios al instalarse, a lo largo de la duración de la muestra, en las salas del museo convirtiéndose probablemente en el único elemento que vuelve a unir el tiempo y el espacio en una línea temporal ordinaria.

Las implicaciones filosóficas que surgen de la dualidad de las instalaciones de Jiménez Landa son muchas y de alguna manera abrumadoras. Tratar un tema tan delicado empuja al cerebro a buscar algunos “datos” que puedan ayudar a orientarse en este interesante lugar donde Jiménez Landa nos ha ubicado.

En la filosofía, el concepto de hogar –o vivienda como la llama Emmanuel Lévinas³– ha sido crucial para muchas teorías y pensamientos.

Habitar significa para Lévinas retirarse, recluirse; construir una casa es una acción que lleva al acto de la separación. Habitar no sig-

nifica estar en el mundo, sino retirarse de él, estar contigo mismo.

La vivienda sirve al sujeto como un lugar en el que situarse en el espacio, para identificarse como sitio, a fin de discernirlo de la continuidad de los elementos naturales – entendidos como la naturaleza misma y la complejidad de los objetos y hábitos sociales. Este primer paso se considera la fase de habitar, de asentarse en algún lugar específico del espacio.

En este proceso, el hogar no se construye para crear una relación arquitectónica con sus habitantes y hacerles descubrir un lugar, sino que representa una ruptura con los elementos naturales para crear el espacio necesario donde el yo pueda sentirse seguro.

Esta separación de los elementos naturales, al mismo tiempo que le da al yo el espacio seguro esencial donde encontrarse a sí mismo –lejos de la distracción e influencias del mundo– le da también una posición privilegiada para mirar el reino exterior desde una ventana, haciendo del mundo mismo un espectáculo.

3. E. Lévinas, *Totalité et Infini: Essai sur l'extériorité* (Ensayo sobre la exterioridad), Martinus Nijhoff, La Haye, 1961

No es una situación de estar la morada en el mundo objetivo, sino que el mundo objetivo se sitúa en relación con la morada.

«El aislamiento del hogar no emerge mágicamente, no provoca 'químicamente' recogimiento, subjetividad humana. Los términos deben invertirse: el recogimiento, un trabajo de separación, se concreta en la existencia en una vivienda, una existencia económica. Porque el yo existe recogido se refugia empíricamente en el hogar. Sólo a partir de este recogimiento el edificio adquiere el significado de ser una morada.»⁴

Las implicaciones socio-políticas, que acabamos de introducir brevemente antes como uno de los elementos que puede destacar un proyecto como el de Fermín Jiménez Landa, son ahora aún más evidentes.

Si, como implica Lévinas –y estamos aquí acogiéndolo como una teoría favorable– el yo puede estructurar su propio ser en el momento en que puede encontrar el espacio

4. E. Lévinas, *Totalité et Infini: Essai sur l'extériorité* (Ensayo sobre la exterioridad), Martinus Nijhoff, La Haye, 1961, p. 153-154

aislado y seguro de la vivienda, ¿hasta qué punto es importante y esencial el derecho a la vivienda que aparentemente es un derecho humano universal?

La sociedad capitalista que llevamos construyendo desde hace tiempo, no parece contemplar realmente este derecho básico y, de hecho, está centrando la mayor parte de su esfuerzo en hacer una política de vivienda más democrática, casi imposible de llevar a cabo. El turismo, las inversiones, la modernización, la gentrificación son procesos que alimentan la alienación de los ciudadanos, de los seres humanos. ¿Qué tipo de sociedad es y será progresivamente, la que no da y no garantiza ese elemento básico que sirve al individuo para ser mejor, para comprender mejor el mundo exterior, para estar dispuesto a aceptar a los demás y por lo tanto para construir una civilización más sana y más consciente?

Con esta premisa en mente, las acciones iniciadas por *El apartamento* deben ser vistas como el intento de crear un agujero en el sistema político de dentro/fuera representado

por la ubicuidad del espacio doméstico. Como consecuencia de este cambio, un tercer nivel parece salir de la brecha que ha creado la yuxtaposición del espacio privado en el público y del público en el privado; un nivel en el que aparentemente el yo encuentra una nueva y convincente configuración.

Podría ser el caso ahora de profundizar en las consideraciones, recién mencionadas al principio, relacionadas con la reciente pandemia que todos hemos estado experimentando.

“QUÉDATE EN CASA” ha sido casi un mantra durante algunos meses, algo que nos hemos estado repitiendo a nosotros mismos, a nuestros seres queridos, a nuestros abuelos y que hizo de nuestro “hogar” el lugar más seguro del planeta. La importancia de un lugar al que podemos llamar hogar nunca ha sido más evidente y mucha gente ha desarrollado un nuevo concepto de ese espacio sagrado.

El hogar se convirtió en el único espacio que se nos permitió experimentar, pero si por un lado se convirtió en definitiva en la representación de la propia individualidad y en el lugar donde aislarse del resto del mundo

(posiblemente) infectado, también se convirtió en el lugar desde el cual hemos estado en contacto virtual con el mismo mundo aterrador en el cual no se nos ha permitido abrazar o besar durante mucho tiempo.

De repente, nos hemos familiarizado con los espacios privados de nuestros amigos y de nuestros políticos, nuestros escritores favoritos, periodistas, científicos, comentaristas, maestros de escuela, profesores de yoga...

Volviendo a Lévinas, se podría decir que la indicación que él dio sobre que la tecnología es una forma de emanciparse del apego a los lugares⁵, finalmente ocurrió.

Hemos experimentado globalmente las infinitas posibilidades que el avance de la tecnología puede ofrecer, hemos podido, en muchos casos, continuar nuestras actividades sin más, estando sentados en el escritorio de nuestra casa; las clases escolares tuvieron lugar telemáticamente; las fiestas de cumpleaños se han celebrado frente a una pantalla. Todo esto hizo de nuestro hogar no

5. E. Lévinas, *Heidegger, Gagarine et nous*, en Id., *Difficile Liberté*, Albin Michel, Paris 1976

sólo “el” lugar seguro que nos dio la oportunidad de sobrevivir a la amenazante enfermedad, sino que también lo convirtió en un lugar de posibilidades y acogida reiterando simultáneamente la figura de la separación y la unificación representada por la imagen simbólica del puente y la puerta⁶ concebida por el sociólogo alemán Georg Simmel.

Siguiendo la teoría de Simmel, el puente está representado por la conexión virtual que podemos establecer a través de la tecnología con el resto del mundo y, en el caso de *El apartamento*, por la relación que existe entre el museo y la representación de la realidad. Este elemento está conectado con las correlaciones de los espacios y de las realidades, un puente no tiene una entrada y una salida, no existe realmente diferencia en cual sea el sentido en que se camine por el puente.

La suspensión de los volúmenes creados por la instalación del artista en ambos lugares, define un *non-lieu* personal que puede ser experimentado por el público mutuamente

dando, al mismo tiempo, una comprensión no jerárquica del resultado. Por el contrario, la puerta crea un espacio que se convierte en privado y que determina una decisión, representa un segmento que ha sido desconectado de la indefinición del espacio y que requiere una acción significativa específica y una diferencia en intenciones: hay un interior y un exterior y uno puede entrar o salir de un lugar a través de la puerta.

Un proyecto anterior de Fermín Jiménez Landa llamado *Puertas*, tenía éstas, y al hecho de atravesarlas como objeto de una acción: viajar durante unos días sin tocar una sola puerta. Si esta acción puede ser probablemente vista como un intento de evitar la responsabilidad directa de la elección, dejándola al azar o a la ayuda de desconocidos, en nuestro apartamento la puerta representa la herramienta para crear el espacio privado que Jiménez Landa intenta hacer público.

La función establecida del espacio del museo para ser comunitaria, es utilizada por el artista para borrar cualquier forma de limitación en los esquemas reproducidos

6. Georg Simmel, *Brücke und Tür*, comisariada por M. Landmann & M. Susman, Stuttgart: Koehler, 1957

del apartamento, de modo que no hayan puertas que abrir o cerrar, ni paredes para representar barreras, ni ventanas para enmarcar una representación específica del mundo. La ética que subyace en la filosofía de Lévinas, considera la posibilidad de encontrarse en el entorno seguro y privado de la casa, como premisa para la recepción de los demás. Así pues, Jiménez Landa parece traducir el dualismo de la casa siendo al mismo tiempo el lugar para encontrar el yo y el lugar para aceptar a los demás, con su doble instalación.

De hecho, parece multiplicar la doble connotación de una multiplicidad de capas de interconexiones: el espacio público alberga el privado, pero eliminar los códigos de privacidad hace que se abra; el apartamento reservado, por otra parte, mantiene las estructuras privadas dadas, pero existe aquí sólo para ser experimentado por grupos de desconocidos, los otros.

Las puertas son muy importantes para definir, dentro del área privada de nuestra casa, un espacio dentro de un espacio don-

de finalmente podamos encontrar algo de descanso para nuestro “yo”. Es el desafío de encontrar zonas tranquilas y silenciosas para que nuestra mente se recluya, para dejar que los pensamientos y los sentimientos se acumulen para poder arrojar algo de luz en algún momento, como sucede con los muchos rincones de nuestros apartamentos donde la pelusa se acumula para ser eliminada en algún momento. Esta es una forma de entender la presencia de las esquinas de las cuales Jiménez Landa saca el molde en el apartamento real y después las recoge en la instalación. La esquina, ¿hasta qué punto de cómoda se vuelve, tras esta comprensión diaria de nuestros lugares de existencia? Un rincón, una esquina, es un espacio en el que nos quedamos en silencio mientras nuestros pensamientos hablan por nosotros, como se describe de forma tan bella en la novela *L'amoureuse initiation* del poeta lituano Oscar Vladislas de Lubicz-Milosz, en la cual el protagonista solía pasar sublimes horas de tristeza y espera, sentado en el frío suelo examinando su propia conciencia.

Esta suspensión del tiempo parece viajar a través de toda la instalación, atravesando el espacio que separa los dos lugares y sublimándose en el molde de felpa negra de la sombra del edificio de apartamentos, proyectada a una hora determinada sobre la calle. Capturar esta forma, inconsistente una vez al año, y llevarla al apartamento, plegada en un volumen artificial, es otro desafío para la dicotomía de lo interior/exterior y una forma de transformar la arquitectura del tiempo en un objeto que pueda contenerse en una habitación privada.

Todos los elementos contribuyen a crear intersticios, pequeñas porciones de espacio donde las normas del espacio y el tiempo puedan ser volcadas y reconsideradas, creando una continuidad entre las diversas partes que constituyen la experiencia que Jiménez Landa está dibujando para su público.

La peculiar naturaleza de la interpretación filosófica de la casa dada por Lévinas, el núcleo seguro en el que el yo puede encontrar la conciencia necesaria, se convierte en una

lectura posible de las diversas piezas –las recién esbozadas, las sólidas y las incorpóreas– que forman la instalación de Fermín Jiménez Landa.

La apertura hacia el exterior, el espacio de la sociedad humana, sólo es posible si inicialmente uno se ha podido encontrar a sí mismo desde la conciencia de la singularidad y la unicidad.

An intimate space of relationships

By Stefania Palumbo

*“The home would serve for habitation
as the hammer for the driving in of a
nail or the pen for writing”¹*

1. E. Lévinas, *Totalité et Infini: Essai sur l'extériorité*, Martinus Nijhoff, La Haye, 1961, p. 152

The *apartment* has, in western culture, an immediate and defined value as the safe place where to return at the end of the day or where to wake up at the beginning of a new one; it is the place where our private life is saved, where we can rest, we can party, we can cry, we can cook, we can relax, we can have sex. The risk not to have an apartment is maybe the one that most of the people fear on this planet. Of course, this can be stretched to the entire world population when we give to the word *apartment* the meaning of shelter, a place of stability.

We are also very well aware that exactly the lack of such a stable place where to find protection is the cause of immense suffering and of massive social devastation – though the right to housing is present in several national constitutions and in the Universal Declaration of Human Rights.

The project *The apartment* presented by Fermín Jiménez Landa at the Center del Carme Cultura Contemporània, represents a significant starting point for a speculative consideration about the idea of “home” and

also how central this concept has recently been during what has become one of the most crucial socio-political events after WWII.

It has been an apocalyptic scenario the one we all have lived in the winter/spring of 2020 due to the Covid-19 pandemic, though it has been after all a sort of safe one. We haven't been asked to go to war, to leave our families or to escape through a world on fire. We have been asked to just stay home. Now as much as not everybody actually had a "home" where to go and stay – another topic that the installation of Fermín Jiménez Landa could announce here – a lot of people did and most of the people who did, probably experienced the concept of "home" in a different way for the first time.

The public space of a museum is considered by Fermín Jiménez Landa as a sort of potential stage for the representation of a very intimate experience, the balance is shifted in an upside-down depiction of the relationship between public/private, open/close. The museum architectural space serves for a meta-architectural installation where the

perimeter of the apartment is included in the exhibition space suggesting the presence of it but actually underlining its absence.

The 1:1 marble replica of the skirting board, draws the imaginary space and the viewer is presented with only the suggestion of a real space, supported by the presence of real furniture that is piled all together as just prepared for moving out – or in.

The fascination of such a set-up has been explored many times before in theater and cinema – difficult to forget the unique experience the audience was given during the view of the pivotal movie by Lars Von Trier, *Dogville*. But while in that case the spectator was left free to imagine if that place really existed and how it would look like, with *The apartment* Jiménez Landa is not only interested in the process of imagination, he is dealing with a fictional reproduction of a real place. This determines a specific approach of the viewers: they know that what is asked for is not to imagine a real space only suggested by its perimeter, they are asked for a delocalization of the notion of space itself and the implications that follow.

The connection with reality is determined by the visits that the museum goers can do of the actual apartment that is located just few blocks from the museum. Blindfolded groups are invited to the now empty apartment, to experience the other side of the double installation. Welcomed by the real architecture of walls and doors, the audience experiences an everyday life condition – being in an apartment – as a cultural practice and it's confronted with the disorientation this might cause.

The ambivalence of private/public, real/imaginary created by the installation and the sense of ubiquity – this time lived by the space itself, being in two places at the same time – suggest several layers of perception. The usual activities that interrupt the ordinary seclusion of a private apartment, such as a home delivery, the intervention of a plumber or an electrician, are here suggested as possibilities towards a break between the private and the public sphere. And not just because the interruption of the ongoing privacy is already cracking that balance, but also because it is asked to the professionals

invited to the apartment to release personal performances more than technical ones. The plumber, that in his private life has a band, plays one of the songs of his repertoire; the pizza-guy narrates about the most moving story he experienced by being a delivery guy. The apartment, considered by the artist as a mental space, slowly accumulates memories through the participation of those characters that by their interactions modify the immobility of an architecture. What is considered in our society as the most personal space one can imagine, it is gradually altered in *non-lieux*², a place where all the activities are the mere result of non-intimate interactions. Photographs documenting these representations of life, are again connecting the spaces by being installed, throughout the duration of the show, in the museum rooms becoming probably the only element that re-joins time and space on an ordinary temporal line.

The philosophical implications that emerge from the duality of Jiménez Landa's instal-

2. Marc Augé, *Non-lieux. Introduction à une anthropologie de la surmodernité*, France, 1992

lations are many and are somehow overwhelming. Dealing with such a delicate subject pushes the brain to look for some “facts” that can help orientate in this interesting place Jiménez Landa has located us.

In philosophy the notion of home – or dwelling as Emmanuel Lévinas calls it³ – has been crucial to many theories and thoughts.

To dwell means for Lévinas to retreat, to seclude; building a house is an action that brings to the act of separation. Dwell doesn't mean to-be-in-the-world but to withdraw from it, to be with yourself.

The housing serves the subject as a location in which to be situated in space, to identify itself as a site in order to discern from the continuity of the natural elements – intended as the nature itself and the complexity of objects and social habits. This first step is considered the phase of inhabits, of settling somewhere specific in space.

In this process, home is not built to create an architectural relationship with its inhabitants

and to make them discover a place, but it represents a break with the natural elements to create the needed space where the self can feel safe.

This separation from the natural elements, while giving to the self the essential safe space where to find itself – far from the distraction and influences of the world – at the same time gives to it the privileged position of looking at the outside realm from a window, making a show of the world itself.

It is not a placement of the dwell in the objective world, but the objective world places itself in relation to the dwell.

«The isolation of the home does not arouse magically, does not ‘chemically’ provoke recollection, human subjectivity. The terms must be reversed: recollection, a work of separation, is concretized as existence in a dwelling, economic existence. Because the I exists recollected it takes refuge empirically in the home. Only from this recollection does the building take on the signification of being a dwelling.»⁴

3. E. Lévinas, *Totalité et Infini: Essai sur l'extériorité*, Martinus Nijhoff, La Haye, 1961

4. E. Lévinas, *Totalité et Infini: Essai sur l'extériorité*, Martinus Nijhoff, La Haye, 1961, p. 153–154

The socio-political implications, that we just briefly introduced before as one of the elements that such a project like the one Fermín Jiménez Landa can stress, are now even more evident.

If, as Lévinas implicates – and as we are here welcoming as a favorable theory – the self can structure its own being the moment it can find the secluded and safe space of the dwelling, how important and essential becomes the right to housing that apparently is a universal human right?

The capitalistic society we have been building since a while, doesn't really seem to contemplate this basic right and actually is focusing most of its strength in making a more democratic housing policy, almost impossible to actuate. The tourism, the investments, the modernization are all processes that feed the alienation of citizens, of human beings. Which kind of society is and will progressively be, the one that doesn't give and doesn't guarantee that basic element that serves the individual to become better, to better understand the outside world, to be-

come ready to accept the others and therefore to build a better and more conscious humanity?

With this premises in mind the actions initiated by *The apartment* are to be seen as the attempt to create a hole in the political system of inside/outside represented by the ubiquity of the home space. As a consequence of this shift, a third level seems to come out of the breach that the juxtaposition of the private space in the public one and the public in the private, has created; a level in which apparently the self finds a compelling new set-up.

It might be now the case to deepen the considerations, just mentioned at the beginning, related to the recent pandemic we all have been experiencing.

“STAY HOME” has almost been a mantra for some months, something we have been repeating to ourselves, to our beloved, to our grandparents and that made of our “home” the safest place on the planet. The importance of a place we can call home has

never been more evident and a lot of people have developed a new knowledge of that sacred space.

Home became the only space we were allowed to experience, but if on one side it finally became the representation of one's individuality and the place where to seclude from the rest of the (possibly) infected world, it also became the place from where we have been in virtual touch with the same scary world we haven't been allowed to hug or kiss for a long time.

All of a sudden, we have become familiar with the private spaces of our friends and of our politicians, our favorite writers, journalists, scientists, commentators, schoolteachers, yoga teachers and so on...

Going back to Lévinas, one could say that the indication he gave about technology being a way to emancipate from the attachment to places⁵, lastly happened.

We globally experienced the infinite possibilities the advancement of technology can

offer, we have been able, in many cases, to continue our activities by just being seated at our home desk; school lessons took place online; birthdays parties have been celebrated in front of a screen. All this made our home not only "the" safe place that gave us the opportunity to survive the looming disease, but it made it also a place of possibilities and welcoming recalling simultaneously the figure of separation and unification represented by the symbolic image of the bridge and the door⁶ conceived by the German sociologist Georg Simmel.

Following Simmel's theory, the bridge is represented by the virtual connection we can establish through technology with the rest of the world and, in the case of *The apartment*, by the relation that exists between the museum and the representation of reality. This element is connected with the correlations of spaces and realities, a bridge does not have an entrance and an exit, it does not really make a difference in which direction you walk the bridge.

5. E. Lévinas, *Heidegger, Gagarine et nous*, in Id., *Difficile Liberté*, Albin Michel, Paris 1976

6. Georg Simmel, *Brücke und Tür*, curated by M. Landmann & M. Susman, Stuttgart: Koehler, 1957

The suspension of volumes created by the artist's installation in both locations, defines temporary *non-lieu* that can be experienced by the audience mutually at the same time giving a non-hierarchical understanding of the result. On the contrary the door creates a space that becomes private and that determines a choice, it represents a segment that has been cut off from the undefinition of space and that requires a specific meaningful action and difference in intentions: there is an inside and an outside and one can either enter or leave a place through the door.

A previous project by Fermín Jiménez Landa called *Puertas (Doors)*, had the door and its trespassing as a subject of an action: traveling for a few days without touching a single door. If this action can probably be seen as an attempt to avoid a direct responsibility of the choice, leaving it to chance or to help of strangers, in our apartment the door represents the tool to create the private space Jiménez Landa tries to make public.

The established function of the museum space to be communal, is used by the artist

to erase any form of limitation in the reproduced outlines of the apartment, so no doors to be open or closed, no walls to represent barriers, no windows to frame a specific representation of the world. The ethic that underlies the philosophy of Lévinas, considers the possibility of finding itself in the safe and private setting of the house, the premise to the reception of the others. Thus, Jiménez Landa seems to translate the dualism of the house being at the same time the place to find the self and the place to accept the others, with his double installation.

It actually seems to multiply the double connotation to a multiple-layers of interconnections: the public space host the private one but by removing the codes of privacy, it makes it open; the reserved apartment, on the other hand, keeps the given private structures but exists here only to be experienced by groups of strangers, the others.

Doors are very important to define, within the private area of our home a space inside a space where we can finally find some rest for our "self". It's the challenge of finding still

areas for our mind to seclude, to let thoughts and feeling to accumulate in order to be able to make some clarity at some point, like it happens with the many corners of our apartments where the fluff accumulates to be at some point removed. This is a way one can understand the presence of the corners that Jiménez Landa casts from the real apartment and collects in the installation. How comfortable the corner becomes following this daily understanding of our own living places? A corner is a space in which we become silent while our thoughts talk for us, as very beautifully described in the novel *L'amoureuse initiation* by the Lithuanian poet Oscar Vladislas de Lubicz-Milosz, in which the protagonist used to spend sublime hours of sadness and waiting, seated on the cold floor examining his own conscience.

This suspension of time seems to travel throughout the entire installation, crossing the space that separates the two places and sublimate in the black plush cast of the shadow of the apartment building, projected at a specific given hour on the street. Capturing

this once-a-year inconsistent shape and taking it into the apartment, folded in an artificially volume, is another challenge for the inside/outside dichotomy and a way to transform the architecture of time into an object that can be contained in a private habitation.

All the elements contribute to create interstices, small portions of space where the rules of space and time can be overturned and reconsider, creating a continuity amongst the several parts that constitute the experience Jiménez Landa is drawing for his audience.

The peculiar nature the philosophical interpretation of the house given by Lévinas depict, the safe nucleus in which the self can find the needed awareness, becomes a possible reading for all the various pieces – the just outlined ones, the solid and the bodiless ones – that form the installation by Fermín Jiménez Landa.

The openness towards the outside, the space of human society, is possible only if you have been initially able to find yourself, from the consciousness of the singularity and unicity of oneself.

GENERALITAT
VALENCIANA

CONSORCI
DE MUSEUS
DE LA
COMUNITAT
VALENCIANA

Centre del Carme
Cultura Contemporània